

Jönköpings kommun

2022-12-21

charlotte.olsson@jonkoping.se

Dnr 2022:3928

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolans arbete för
en trygg miljö på nätet, fri från kränkningar, vid
Torps skola i Jönköpings kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Torps skola avseende kvaliteten inom skolans främjande och förebyggande arbete för att skapa en trygg miljö på nätet, fri från kränkningar.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning bedriver skolan ett främjande arbete för att skapa en trygg miljö för eleverna på nätet?
2. I vilken utsträckning bedriver skolan ett förebyggande arbete för att förhindra kränkningar av elever på nätet?

Granskningen genomförs i 30 utvalda verksamheter, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Torps skola i Jönköpings kommun ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte Torps skola den 16 och 17 november 2022. Besöket kompletterades med ett digitalt möte den 22 november 2022. Besöket och kompletterande intervju genomfördes av utredarna Ulrika Sutorius och Ola Vinnerljung.

Bedömningen av skolans arbete görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp för det granskade området, vilka beskrivs i bilaga 1. I denna bilaga finns också beskrivet hur granskningen har genomförts. Bestämmelser som granskningen utgår ifrån återfinns i bilaga 2. För varje frågeställning bedöms om skolan uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna. Om en skola inte bedöms uppfylla samtliga kvalitetskriterier anger Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan.

Beslut:

Skolans arbete för att främja en trygg miljö på nätet

Skolinspektionen bedömer att Torps skola inte uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna avseende arbete för att främja en trygg miljö på nätet, fri från kränkningar. Därför behöver rektorn:

- utveckla skolans främjande arbete så att det inkluderar nätet

Skolans förebyggande arbete för att förhindra kränkningar av elever på nätet

Skolinspektionen bedömer att Torps skola inte uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna avseende förebyggande arbete för att förhindra kränkningar på nätet. Därför behöver rektorn:

- **utveckla skolans förebyggande arbete så att det omfattar även elevers upplevelse av kränkningar på nätet**

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2023-06-21 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3 som bifogas separat) användas.

Redogörelsen skickas till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2022:3928) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Skolans arbete för att främja en trygg miljö på nätet

Ett systematiskt främjande arbete bidrar till en trygg skolmiljö, såväl den fysiska som den på nätet. I kvalitetskriterierna ingår:

Strukturerat och gemensamt arbete kring ett tryggt klimat på nätet

Rektorn och skolans personal arbetar målinriktat för att främja ett tryggt och positivt klimat för skolans elever på nätet. Arbetet omfattar alla elever och sker kontinuerligt både under och mellan lektionerna. Rektorn och skolans personal skapar tillitsfulla relationer så att eleverna vill berätta om sin vardag på nätet och eventuella upplevda kränkningar. Rektorn och skolans personal ger både flickor och pojkar möjlighet att medverka och påverka arbetet för att bidra till en trygg miljö för eleverna på nätet. Rektorn och skolans personal ser till att det främjande arbetet bygger på aktuell kunskap, samsyn och gemensamt förhållningssätt inom skolan till kränkningar på nätet.

Normer i skolan och på nätet synliggörs och diskuteras

Rektorn och skolans personal synliggör och ifrågasätter under medverkan av eleverna de normer som råder i samhället, på skolan och på nätet. Det språkbruk och den jargong som råder på skolan (bland elever såväl som bland skolans personal) och på nätet uppmärksammas och diskuteras. Rektorn och skolans personal arbetar för att motverka att kränkningar banaliseras och normaliseras.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att Torps skola inte uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna avseende arbete för att främja en trygg miljö på nätet, fri från kränkningar.

Sammanfattningsvis visar granskningen att Torps skola bedriver ett främjande trygghetsarbete på skolan, som exempelvis inbegriper faddergrupper för elever som träffas över årskurser. Men det främjande arbetet har inte förrän helt nyligen inkluderat nätet och skolan har ännu inte ett gemensamt förhållningssätt kring hur de ska arbeta med trygghet på nätet.

Motivering

Strukturerat och gemensamt arbete kring ett tryggt klimat på nätet

Skolan bedriver ett främjande trygghetsarbete, men miljön på nätet är endast delvis inkluderat

Skolinspektionens granskning visar att Torps skola har ett bra generellt främjande trygghetsarbete och att elevernas trygghet på nätet i viss utsträckning omfattas av det. Intervjuer med skolledning, lärare och övrig personal samt inskickad dokumentation visar att skolan arbetar med faddergrupper, genomför trygghetsenkäter och att personalen verkar för goda och trygghetsskapande relationer med eleverna. Ungefär två gånger på kvartal ses elever från olika årskurser i det som kallas faddergrupper för att leka och göra övningar tillsammans under ledning av en lärare. Det är olika teman i faddergrupperna, under hösten 2022 är temat trygghet och tidigare har det till exempel varit språkbruk. I alla intervjuer framkommer det att faddergrupperna är en viktig aktivitet för att skapa goda relationer mellan yngre och äldre elever och för att de yngre ska känna sig trygga på skolan.

Vidare visar intervju med övrig personal att arbetet med trygghet på skolan är elevnära och bygger på skapandet av goda relationer. Skolledningen framhåller värdegrundsgruppens arbete och också den återkommande aktiviteten *rörelse* för hela skolan en gång i månaden. Värdegrundsgruppen som består av lärare, fritidslärare och speciallärare ansvarar också för innehållet i skolans plan mot kränkande behandling, står för vissa aktiviteter och även för ett bibliotek med material som lärare kan använda i värdegrunds- och trygghetsarbetet. Lärare och övrig personal berättar dock i intervjuer att det saknas en röd tråd från årskurs 1 till 6 kring trygghetsarbetet och att trygghetsarbetet inte upplevs ske regelbundet. Det framkommer vidare en viss osäkerhet hos lärare och övrig personal kring om det finns ett gemensamt förhållningssätt kring trygghets- och värdegrundsarbetet på skolan. I intervjuer med personal framkommer att det finns en medvetenhet bland lärare om miljön på nätet och vad som kan hända där, samtidigt säger personal att det saknas lärare som arbetar dedikerat med frågan och att ett långsiktigt arbete saknas. Vidare framkommer det i intervjuer att mentorstid, faddergrupper, värdegrundsarbete, demokratitid och klassråd ska inrymmas under samma veckovist återkommande lektionstimme som även används till skolgemensamma aktiviteter. Flickor i årskurs 6 ger i intervju uttryck för att aviserat främjande trygghetsarbete med viss anknytning till nätet under mentorstid får stå tillbaka för annat.

Elever säger att de känner sig trygga med de vuxna på skolan och att de berättar för vuxna när något händer, men att de vuxna gärna fick fråga mer och vara mer intresserade av vad som händer på nätet. Vissa lärare frågar visserligen om hur det är på klasschatten, men överlag har lärarna enligt elever för dålig kunskap och visar för lite intresse. Intervjuerna visar tydligt att de vuxna på skolan tar hand om incidenter som kommit in i skolan via händelser på nätet, men att de inte i lika stor

utsträckning arbetar främjande med kränkningar på nätet. Framförallt arbetar personalen reaktivt. Eleverna berättar till exempel att även om det är tryggt på skolan förekommer det ganska mycket "skojbråk" som kan leda till att den utsatta blir ledsen. Lärarna hjälper enligt elever till att reda ut när något händer och pratar om det i stunden, men eleverna upplever inte att de har pratat tillräckligt om det i främjande eller förebyggande syfte.

Elever och vårdnadshavare är delvis delaktiga i arbetet för trygghet i skolan och på nätet

Enligt elever kommer det upp frågor som handlar om trygghet i skolan på elevrådsmöten och elevrådet har också varit delaktigt i att ta fram ordningsregler. Men frågor om det som händer på nätet tas inte upp på elevrådet. Såväl lärare som elever menar att eleverna i första hand vänder sig till sin eller sina vårdnadshavare om något händer på nätet. Dock framkommer det också att skolan samarbetar med vårdnadshavarna i samtal, både på förekommen anledning i det åtgärdande arbetet och i främjande syfte. Till exempel berättar personal att de pratar med vårdnadshavare om vikten av att de vågar fråga sina barn om det som skrivs på deras plattformar på nätet. Vidare berättar intervjuade lärare och skolledning att skolan samtalar med vårdnadshavare på föräldramöten om till exempel "tallriksmodellen", som handlar om grundläggande mentalt välmående och där digitala vanor och förhållningssätt ingår. Skolan har delat ut diskussionsmaterial om nätanvändning för eleverna att ta upp med sina föräldrar. Detta sker främst i årskurs 2 och inte i mellanstadiet.

Att ta upp elevernas tillvaro på nätet i undervisningen är personbundet

Skolinspektionens granskning på Torps skola visar att eleverna i viss utsträckning får en undervisning som knyter an till elevernas användning av nätet, men att det kan vara personbundet och avhängigt lärarens kunskaper och engagemang. Elever nämner att de får lära sig lite om nätet i samhällsorienterande ämnen, svenska och på demokrati- eller mentorstimmen varannan vecka. Intervjuade lärare nämner källkritik och kommunikation på nätet som två områden som tagits upp i undervisningen. Ett annat ämne som nämns i sammanhanget är etik i religionsundervisningen. Vissa lärare använder filmer och radioteater som grund för diskussioner om det som händer på nätet. Elever berättar också att de har fått lära sig vart de kan vända sig om det händer något i någon av deras plattformar. De har lärt sig hur de kan blocka personer och skärmdumpa, men mycket lär de sig av sina föräldrar.

I samband med Skolinspektionens granskning på skolan, har en lärare inom ramen för samhällsorienterande ämnen inlett ett arbete med en enkät om aktiviteter och trygghet på nätet i två årskurser. Ett syfte med denna är att få kunskaper och information om kränkningar på nätet men också att använda som diskussions- och reflektionsunderlag med eleverna. Även vårdnadshavarna har fått samma frågor.

Det främjande arbetet för trygghet på nätet bygger i låg grad på aktuell kunskap, samsyn och gemensamt förhållningssätt bland personalen

Granskningen visar att skolans lärare och personal behöver utveckla aktuell kunskap och samsyn kring skolans ansvar och det främjande arbetet också när det gäller trygghet på nätet. Elever, vårdnadshavare och lärare i en årskurs har innan pandemin tagit del av en föreläsning om säkerhet på nätet. I övrigt har skolans personal inte fått kompetensutveckling om elevers nätanvändning eller om kränkningar på nätet. I intervjuer med lärare framkommer att kunskap och intresse för att arbeta med trygghet på nätet varierar bland skolans lärare. I intervjuer med personal och lärare framkommer att de är medvetna om att det sker kränkningar på nätet, men att huruvida det upptäcks och tas om hand är beroende av hur engagerad den enskilda läraren eller personalen är. Personal efterfrågar även att arbetet med nätet skulle vara mer strukturerat. Det framkommer även i intervju med lärare att lärares syn på behovet av kompetensutveckling varierar på grund av en osäkerhet kring deras ansvar för elevers trygghet på nätet, då nätanvändningen huvudsakligen sker på elevernas fritid. Samtidigt betonar lärare att de behöver bli bättre på att fråga eleverna om hur de upplever miljön på nätet och att de behöver tydligare riktlinjer för hur de ska förhålla sig till trygghet på nätet.

Att synliggöra och diskutera normer i skolan och på nätet

Normer synliggörs i det främjande arbetet

Skolinspektionens granskning visar att skolan arbetar med normer och språkbruk på flera olika sätt. Det framkommer i intervjuer med skolläda och elever att det förekommer i samband med värdegrundsarbete på mentorstid och lärare säger att de arbetar med normer i viss återkommande undervisning, som när det handlar om människokroppen och känslor och sexualitet. Vidare säger lärare att normer ofta kommer upp spontant i undervisningen i samband med att elever till exempel läser en bok eller att något har inträffat i skolan. Elever beskriver att de arbetar mycket med normer, särskilt könsnormer. Ett exempel som lärarna berättar om är att eleverna i årskurs 6 arbetar med utställningen Normstorm på Jönköpings länsmuseum, som behandlar normer och ifrågasättande av normer. Lärarna väljer då ut bilder för samtal med eleverna.

Vidare har skolan exempelvis arbetat särskilt med könsnormer i en årskurs. Intervjuer med personal och lärare visar att flickor och pojkar i årskursen var väldigt uppdelade, vilket uppfattades som ett problem bland elever, deras föräldrar och personal och ledde till ett stort förändringsarbete. Elever säger att de är insatta i och fått förståelse för könsnormer men betonar samtidigt att det finns en uppdelning mellan tjejer och killar på skolan. Det framkommer vidare i intervjuer med flickor i årskurs 5 att alla nog inte kan vara sig själv på skolan, utan att det finns normer för hur man bör vara för att passa in. Lärare berättar vidare att de har jobbat mycket med språkbruk i en årskurs där det tidigare användes mycket svordomar. Elever berättar att språkbruket har blivit mycket bättre på skolan, efter att det införts ett förbud mot svordomar.

Det förekommer enligt lärarna också att de i vissa klasser har arbetat med mer tysta former av kränkningar, som utfrysning, blickar och kroppsspråk. De har använt olika material för detta ändamål men oftast pratar de med eleverna om normer och jargonger i stunden när något sker.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att rektorn behöver:

- **utveckla skolans främjande arbete så att det inkluderar nätet**

Idag är sociala medier och digitala forum självklara delar av många elevers vardag. Där liksom i den fysiska skolmiljön förekommer kränkningar. Därmed behöver skolan arbeta främjande för att skapa ett positivt kommunikationsklimat även på nätet.¹ Det framgår också av grundskolans läroplan att alla som arbetar i skolan i det vardagliga arbetet ska utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt, samt uppmärksamma både möjligheter och risker som en ökande digitalisering medför, liksom att alla elever ska ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt kunna värdera information.²

Granskningen på Torps skola visar att skolan på många sätt arbetar främjande för att skapa en trygg miljö på skolan, men att nätet inte inkluderas i detta arbete i någon större utsträckning. Även om det framkommer att nätet vävs in i delar av undervisningen, så visar granskningen samtidigt att det inte finns ett gemensamt förhållningssätt kring hur de vuxna på skolan ska arbeta främjande med trygghet på nätet. Lärare uttrycker en osäkerhet kring ansvaret för trygghet på nätet och det leder till att lärare och övrig personal gör olika. Det framkommer vidare att lärare och personal behöver mer kompetens och kunskap om trygghet på nätet för att på så sätt kunna engagera sig mer och för att skapa en gemensam samsyn.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn utvecklar det främjande arbetet så att även miljön på nätet inkluderas kontinuerligt. Vidare rekommenderas skolan att arbeta för att skapa ett gemensamt förhållningssätt och mer kunskap hos lärare och personal. Skolinspektionen noterar att ett arbete för att inkludera nätet i det främjande arbetet har påbörjats genom den enkät om nätet som använts till diskussionsunderlag i klasserna. Det finns därmed en god grund som rektorn kan bygga vidare på.

¹ Skolverket (2022). Främja, förebygga upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling. Stödmaterial. s. 66.

² Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), av avsnitt 1 Skolans uppdrag och 2.1 Normer och värden.

Genom exempelvis kompetensutveckling kan rektorn och skolans personal få en större förståelse för hur det främjande arbetet kan genomföras och gemensamt vidareutveckla det arbete som pågår. Med fördel kan Skolverkets stödmaterial *Främja, förebygga upptäcka och åtgärda och Skapa trygghet för lärande - Om skolans arbete mot mobbning, trakasserier och kränkande behandling* användas liksom modulen *Säker användning av nätet* på Skolverkets lärportal. Genom att stärka undervisningen om det som händer på nätet och hur elever kan hantera olika situationer kan de vuxna på skolan visa eleverna att detta är ämnen som de kan vara trygga att lyfta med de vuxna på skolan.

Skolans förebyggande arbete för att förhindra kränkningar av elever på nätet

Syftet med det förebyggande arbetet är att avvärja risker för att elever blir utsatta för kränkningar på nätet. I kvalitetskriterierna ingår:

Identifiera och analysera risker på nätet under medverkan av eleverna

Rektorn och skolans personal genomför, utifrån aktuell kunskap om ungas nätanvändning, regelbundna kartläggningar under medverkan av eleverna för att identifiera risker för kränkande behandling på nätet. Kartläggningarna omfattar strukturella bakgrundsfaktorer, såsom kön, och resultaten analyseras så att eventuella skillnader mellan olika elevgrupper synliggörs. En samlad analys av resultaten av kartläggningarna ger grund för de insatser som görs för att förebygga kränkningar på nätet. Elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet.

Genomförande och utvärdering av insatser utifrån identifierade behov

Rektorn och skolans personal genomför insatser utifrån identifierade behov för att förebygga kränkningar på nätet. Om behoven skiljer sig mellan olika elevgrupper anpassas insatserna efter det. Planering och genomförande av insatserna görs under medverkan av eleverna. Rektorn och skolans personal följer upp om de förebyggande insatser som görs för att motverka kränkningar på nätet har önskad effekt och utvecklar arbetet därefter. Elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att Torps skola inte uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna avseende förebyggande arbete för att förhindra kränkningar på nätet.

Skolan genomför kartläggningar där elevers trygghet ingår med fokus på den fysiska skolmiljön, men miljön på nätet omfattas endast i liten utsträckning av dessa kartläggningar. Resultatet av kartläggningarna analyseras och bearbetas och skolan genomför insatser utifrån de behov som identifierats.

Motivering

Identifiera och analysera risker på nätet under medverkan av eleverna

Kartläggningar om trygghet på skolan genomförs regelbundet

Skolinspektionens granskning visar att Torps skola regelbundet genomför kartläggningar av elevernas trygghet och trivsel i sitt förebyggande arbete. Till exempel genomförs en trygghetsenkät två gånger per läsår, i vilken eleverna svarar på frågor om trygghet och trivsel i skolan. De får även markera olika platser på skolan som känns otrygga. Enligt skolledningen ligger trygghetsenkäten till grund för de arbetsområden som tas upp i skolans plan mot kränkande behandling. Trygghetsenkäten innehåller inte frågor om elevernas upplevda trygghet på nätet, men det har diskuterats på skolan att införa sådana frågor. Som beskrivits tidigare har dock en enkätundersökning nyligen genomförts i två årskurser som behandlar nätanvändning och trygghet på nätet. Denna används både som samtalsunderlag och för att ta reda på hur eleverna upplever tryggheten på nätet, för att kunna genomföra insatser. Elever berättar också att de får svara på frågor om internetanvändning i hälsosamtal med skolsköterskan och vid utvecklingssamtal.

Trivselenkäten innehåller strukturella bakgrundsfaktorer som kön och årskurs vilket möjliggör analys av vissa mönster i utfallet. Den analyseras först i sin helhet och sedan årskursvis. Enligt intervjuer med personal och lärare analyserar de resultaten tillsammans med rektorn och tar fram särskilda områden och årskurser med behov av insatser. Den intervjuade personalen säger att även eleverna diskuterar resultaten i smågrupper. Vårdnadshavare tar del av enkätresultaten genom information om det som gäller den aktuella årskursen.

Genomförande och utvärdering av insatser utifrån identifierade behov

Skolan genomför förebyggande insatser på skolan

Granskningen visar att insatser har genomförts utifrån behov som synliggjorts i trivselenkäten. Personal berättar till exempel att skolgårdsmiljön gjordes om efter att elever upplevt vissa platser som otrygga. Tidigare upplevde eleverna orättvisor mellan flickor och pojkar i en årskurs, vilket föranledde mycket arbete för att

förändra detta. En insats som infördes för flera år sedan är att det råder mobilförbud på skolan och i intervju med personal framkommer det att det finns spärrar i skolans datorer och regler för användning av datorer och plattor, exempelvis att man inte får spela spel eller fotografera med dem, men också att dessa regler inte alltid följs. Insatserna följs upp genom att skolan genomför en ny trivselenkät varje termin.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att rektorn behöver:

- **utveckla skolans förebyggande arbete så att det omfattar även elevers upplevelse av kränkningar på nätet**

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling i utbildningen.³ Idag är nätet en naturlig del av elevers vardag som också påverkar och påverkas av skolan. Det är viktigt att inte glömma att också skapa en bild av elevernas umgängesformer på nätet i skolans kartläggande arbete.⁴

Av granskningen framkommer att Torps skola kartlägger elevernas trygghet och trivsel i skolan, men att få specifika frågor ställs om deras utsatthet för kränkningar på nätet. Skolan har därmed inte en samlad bild av hur eleverna upplever miljön på nätet och har därför svårt att arbeta för att förhindra att elever utsätts för kränkningar på nätet. Det framgår dock att en kartläggning över nättaktiviteter och trygghet på nätet nyligen har genomförts i två årskurser.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn utvecklar det förebyggande trygghetsarbetet så att även miljön på nätet omfattas. Utifrån kunskap om elevernas nätanvändning, som kan fås genom kompetensutveckling och/eller genom att låta eleverna bidra med kunskap om sin nätanvändning, kan den kartläggning som skolan redan idag genomför breddas så att skolan får information även om elevernas upplevelse av miljön på nätet.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Ana-Maria Koci Spång.

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Ulrika Sutorius (föredragande), utredare Ola Vinnerljung och utredare Elina Ekberg medverkat.

³ 6 kap. 7 § skollagen

⁴ Skolverket (2022). Främja, förebygga upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling. Stödmaterial. s. 69.

Bilaga 1: Underlag för bedömning

Granskningens genomförande

Vid granskningsbesöket inhämtades information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Gruppintervjuer med elever i årskurs 4, 5 och 6
- En gruppintervju med lärare
- En gruppintervju med annan personal på skolan (exempelvis skolbibliotekarie, elevhälsa, trygghetsteam, fritidspersonal)
- En intervju med rektor
- Studier av dokument som begärts in från skolan

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

Kvalitetskriterier

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade utifrån aktuell forskning på området, skollag, läroplan och Skolverkets stödmaterial *Främja, förebygga upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling*.

Inom respektive område granskas följande:

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bedriver skolan ett främjande arbete för att skapa en trygg miljö för eleverna på nätet?

Strukturerat och gemensamt arbete kring ett tryggt klimat på nätet

Rektorn och skolans personal arbetar målinriktat för att främja ett tryggt och positivt klimat för skolans elever på nätet. Arbetet omfattar alla elever och sker kontinuerligt både under och mellan lektionerna. Rektorn och skolans personal skapar tillitsfulla relationer så att eleverna vill berätta om sin vardag på nätet och eventuella upplevda kränkningar. Rektorn och skolans personal ger både flickor och pojkar möjlighet att medverka och påverka arbetet för att bidra till en trygg miljö för eleverna på nätet. Rektorn och skolans personal ser till att det främjande arbetet bygger på aktuell kunskap, samsyn och gemensamt förhållningsätt inom skolan till kränkningar på nätet.

Normer i skolan och på nätet synliggörs och diskuteras

Rektorn och skolans personal synliggör och ifrågasätter under medverkan av eleverna de normer som råder i samhället, på skolan och på nätet. Det språkbruk och den jargong som råder på skolan (bland elever såväl som bland skolans personal) och på nätet uppmärksammas och diskuteras. Rektorn och skolans personal arbetar för att motverka att kränkningar banaliseras och normaliseras.

Frågeställning 2

I vilken utsträckning bedriver skolan ett förebyggande arbete för att förhindra kränkningar av elever på nätet?

Identifiera och analysera risker på nätet under medverkan av eleverna

Rektorn och skolans personal genomför, utifrån aktuell kunskap om ungas nätanvändning, regelbundna kartläggningar under medverkan av eleverna för att identifiera risker för kränkande behandling på nätet. Kartläggningarna omfattar strukturella bakgrundsfaktorer, såsom kön, och resultaten analyseras så att eventuella skillnader mellan olika elevgrupper synliggörs. En samlad analys av resultaten av kartläggningarna ger grund för de insatser som görs för att förebygga kränkningar på nätet. Elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet.

Genomförande och utvärdering av insatser utifrån identifierade behov

Rektorn och skolans personal genomför insatser utifrån identifierade behov för att förebygga kränkningar på nätet. Om behoven skiljer sig mellan olika elevgrupper anpassas insatserna efter det. Planering och genomförande av insatserna görs under medverkan av eleverna. Rektorn och skolans personal följer upp om de förebyggande insatser som görs för att motverka kränkningar på nätet har önskad effekt och utvecklar arbetet därefter. Elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet.

Bilaga 2: Aktuella bestämmelser

Skolans främjande arbete

Enligt skollagen ska utbildningen i skolan förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.⁵ Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.⁶ Huvudmannen ska se till att det bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling.⁷ Med kränkande behandling avses ett uppträdande som, utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567), kränker en elevs värdighet.⁸

I läroplanen anges att ingen i skolan ska utsättas för kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas. Intolerans, till exempel rasism och sexism, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser.⁹

Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.¹⁰ Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Eleverna ska få kännedom om hur de kan få hjälp om de upplever otrygghet i eller utanför skolan. Omsorg om den enskilda elevens hälsa, välbefinnande och utveckling ska prägla verksamheten.¹¹

Alla som arbetar i skolan ska i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt, samt uppmärksamma både möjligheter och risker som en ökande digitalisering medför.¹² Alla elever ska ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt kunna värdera information.¹³

Skolans mål är att varje elev tar ansvar för att bidra till en god arbetsmiljö, samt visar respekt för och hänsyn mot skolans personal och andra elever som en del av det gemensamma ansvaret för arbetsmiljön på skolan. Alla som arbetar i

⁵ 1 kap. 4 § skollagen (SFS 2010:800).

⁶ 1 kap. 5 § skollagen.

⁷ 6 kap. 6 § skollagen.

⁸ 6 kap. 3 § skollagen.

⁹ Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), av avsnitt 1 Förståelse och medmänsklighet.

¹⁰ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

¹¹ Lgr22, avsnitt 1 God miljö för utveckling och lärande.

¹² Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

¹³ Lgr22, avsnitt 1 Skolans uppdrag.

skolan ska främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön.¹⁴

Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero samt att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.¹⁵

Skolans förebyggande arbete

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling i utbildningen.¹⁶ I läroplanen anges att lärare ska uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka kränkande behandling.¹⁷ Ett aktivt förebyggande arbete är av största vikt för att motverka kränkningar, oavsett om de sker digitalt eller inte.¹⁸ Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever.¹⁹ Planen mot kränkande behandling ska upprättas, följas upp och ses över under medverkan av eleverna vid den verksamhet som planen gäller för.²⁰ Alla som arbetar i skolan ska samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet.²¹

Rektorn ska leda och samordna det pedagogiska arbetet vid en skolenhet och särskilt verka för att utbildningen utvecklas.²² Rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven.²³ Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs och att eleverna och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.²⁴

¹⁴ Lgr22, avsnitt 2.3 Elevernas ansvar och inflytande.

¹⁵ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

¹⁶ 6 kap. 7 § skollagen.

¹⁷ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

¹⁸ Proposition 2021/22:160. *Skolans arbete med trygghet och studiero*, s. 96.

¹⁹ 6 kap. 8 § skollagen.

²⁰ 2 § förordning (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med en plan mot kränkande behandling.

²¹ Lgr22, avsnitt 2.4 Skola och hem.

²² 2 kap. 9 § skollagen.

²³ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

²⁴ 4 kap. 4 § skollagen.